

Den 21. december 2007 underskrev rektor for Københavns Universitet (KU), Ralf Hemmingsen, og direktør for Det Kongelige Bibliotek, Erland Kolding Nielsen, en aftale om etableringen af Københavns Universitets Biblioteks- og Informationservice. Aftalen er indgået for en femårs periode, hvorefter den evalueres og der tages stilling til dens videreførelse og videreudvikling.

Michael Cotta-Schönberg
Universitetsbibliotekar
mcs@kb.dk

Forhistorien rækker langt tilbage. Universitetsbiblioteket blev grundlagt i 1482, og omkring 1650 kom Det Kongelige Bibliotek til. Siden 1700-tallet har de to biblioteker side om side fungeret som universitetsbiblioteker for Københavns Universitet, og allerede i midten af 1800-tallet begyndte man at tale om en sammenlægning. Denne proces blev afsluttet i 2005 med fusionen mellem KB og DNLB. Fusionen omfattede ikke universitets egne, interne biblioteker og heller ikke de nye universitetsbiblioteker, der kom ind ved fusionen mellem KU, KVL og Farmaceuterne i 2007.

Også selve forberedelsen var lang og kompliceret: det første forslag blev fremsat i sommeren 2006, og i det lange efterfølgende forhandlingsforløb var der en del øjeblikke, hvor sartere sjæle troede, at sagen nu var gået på gulvet. Men under kyndig styring fra rektors kommitterede i biblioteksspørgsmål, Thorkil Damsgaard Olsen, kom sagen til sidst i hus.

De, der i forvejen har svært ved at holde rede på alle akronymerne i det københavnske universitetsbiblioteksmiljø (f.eks. KB, KU, KUB, KUB Nord, DNLB, UB2, DVJB, DFB), vil så nu få et nyt: KUBIS.

Hvad er KUBIS?

Det er vigtigt at holde sig for øje, at KUBIS ikke er en ny institution. KUBIS er en samarbejdsorganisation mellem Det Kongelige Bibliotek og Københavns Universitet. KB og KU er to forskellige institutioner under to forskellige ministerier, og det bliver der ikke lavet om på.

De to institutioner ejer i fællesskab den nye biblioteksorganisation og bevarer hver for sig ejerskabet til de biblioteksenheder, de skyder ind i fællesskabet. Til gengæld bliver der en fælles ledelse af hele biblioteksorganisationen og nye samarbejdsformer inden for organisationens rammer.

Det formelle formål med etableringen af KUBIS er dels at skabe en hensigtsmæssig organisatorisk ramme om den biblioteksmæssige udvikling, der skal foregå i de næste årtier, dels at sikre den optimale udnyttelse af de ressourcer, der samlet anvendes på biblioteks- og informationservice til Københavns Universitet.

Hvad omfatter KUBIS?

KUBIS omfatter følgende KB-ejede biblioteksenheder: Københavns Universitetsbibliotek med de tre fakultetsbiblioteker for Humaniora, Samfundsvidenskab samt Natur- og Sundhedsvidenskab.

Endvidere omfatter KUBIS følgende KU-ejede biblioteksenheder: Fakultetsbibliotekerne ved LIFE (det gml. DVJB), ved FARMA (det gml. DFB), ved TEOL (de tidl. Teologiske institutbiblioteker) og ved JUR (de tidligere juridiske institutbiblioteker).

Hertil kommer institutbibliotekerne m.m. ved det humanistiske fakultet, det samfundsvidenskabelige, det naturvidenskabelige og det sundhedsvidenskabelige fakultet.

De organisatoriske hovedenheder under KUBIS er således de 7 fakultetsbiblioteker (idet NAT/SUND videreføres som fællesdrevet fakultetsbibliotek) med tilhørende institutbiblioteker.

Hvad skal KUBIS lave?

KUBIS skal yde det kendte sæt af biblioteks-ydelser til Københavns Universitet. Det er endnu usikkert, i hvilket omfang nye tjenester som forskningsregistrering, e-læringsstøtte m.v. vil komme til.

De strategiske satsningsområder for KUBIS vil være følgende:

- Elektroniske videnressourcer og avancerede systemer til søgning og levering af videnressourcer

- Vejlednings- og betjeningsfunktioner på brugernes betingelser, indlejrede i de fysiske og elektroniske miljøer, hvor brugerne bevæger sig
- Dynamisk udvikling af bibliotekerne som studie- og læringsmiljøer og videntcentre i samklang med universitetets samlede satsning på dette område
- Effektiv udnyttelse af biblioteksressourcer gennem højt koordineret materialevalg (bøger, tidsskrifter m.v.) og materialeforvaltning samt
- Konsolidering og maksimal IT-basering af back-office processer, herunder på nationalt plan, hvor det er hensigtsmæssigt (f.eks. licensforvaltning)
- Etablering af et fælles kompetenceudviklings- og karriererum for alle ansatte ved de KB-ejede og de KU-ejede biblioteksenheder
- Eventuelt, og efter særlig aftale, andre funktioner, der går ud over den traditionelle afgrænsning af biblioteksvirksomhed, men som ligger i naturlig forlængelse af denne.

Biblioteksbetjening baseret på trykte ressourcer varetages fortsat i det omfang, det er hensigtsmæssigt i relation til publiceringsstruktur og benyttelsesmønstre i de pågældende faglige miljøer. Det må generelt forudses, at denne service over de kommende år vil blive reduceret i forhold til service baseret på elektroniske ressourcer.

KUBIS-konstruktionen skal således konsekvent understøtte en forandrings- og innovationsproces på biblioteks- og informationsområdet, om end denne udvikling formentlig vil foregå i forskellig hastighed på de forskellige faglige områder.

Landbohøjskolens Bibliotek = Danmarks Veterinær og Jordbrugsvidenskabelige Bibliotek = DVJB = Det Biovidenskabelige Fakultetsbibliotek = LIFE-Biblioteket = BVFB – og nu et KUBIS-bibliotek!

Ledelse

Rektor og KB-direktør overdrager ledelsesfunktionen for hele KUBIS til den vicedirektør ved KB, der har funktionen som chef for det KB-ejede Københavns Universitetsbibliotek. Denne får dobbelt ansættelse: 75 % ved KB og 25 % ved KU, og han har titlen Universitetsbibliotekar.

For de KB-ejede biblioteksenheders vedkommende udøver han den fulde ledelse.

For de KU-ejede biblioteksenheders vedkommende udøver han den biblioteksfaglige ledelse samt ledelsen af medarbejdernes kompetenceudvikling. Den øvrige personalemæssige ledelse varetages for disse bibliotekers vedkommende af dekanen med sædvanlig delegering til f.eks. institutleder.

Ved biblioteksfaglig ledelse forstås i denne sammenhæng ledelse af opbygning og forvaltning af såvel elektroniske som trykte samlinger af videnressourcer (bøger, tidsskrifter m.v.), biblioteks- og informationsmæssige servicefunktioner, samt de direkte underliggende teknisk-praktiske og administrative funktioner.

Ved øvrig personalemæssig ledelse forstås personaleadministration, herunder i relation til ansættelser, afskedigelser og orlov, aflønning, samt almindelige arbejdsvilkår på basis af gældende personalepolitik ved den pågældende enhed.

Denne asymmetriske ledelse er naturligvis kompliceret, men den har været nødvendig af hensyn til de KU-ansatte biblioteksmedarbejders ansættelsesforhold ved de respektive fakulteter og institutter.

I forhold til fakultetsbiblioteker og institutbiblioteker uddelegerer universitetsbibliotekaren sine ledelsesfunktioner til fakultetsbibliotekarerne, dvs. lederne af de enkelte fakultetsbiblioteker.

Universitetsbibliotekaren og fakultetsbibliotekarerne udgør tilsammen KUBIS-ledelses-

gruppen. Denne drøfter alle væsentlige fælles KUBIS-spørgsmål, inden der træffes beslutning. Spørgsmål, der kun vedrører enkelte fakultetsbiblioteker hhv. institutbiblioteker, behandles kun i KUBIS-ledelsesgruppen, såfremt de har væsentlige principielle aspekter eller væsentlig praktisk betydning for andre fakultetsbiblioteker eller for KUBIS som helhed.

Udover KUBIS-ledelsesgruppen nedsættes der for hvert fakultet et fakultetsbiblioteksudvalg. Universitetet har ikke ønsket et fælles universitetsbiblioteksudvalg, hvilket er i tråd med den overordnede fakultetsfokusering af universitetets organisation.

Universitetsbibliotekaren og fakultetsbibliotekarerne udøver deres ledelsesfunktioner på grundlag af den generelle KUBIS-aftale samt på grundlag af generelle aftaler mellem KUBIS og de enkelte fakulteter. Hertil kommer årlige biblioteksudviklingsplaner på universitetsniveau og fakultetsniveau.

Økonomi

På grund af den institutionelle struktur er det blevet foretrukket, at de økonomiske midler forbliver ved den institution, der bevilger dem. KUBIS' budget bliver således et sammensat budget med en bevilling, der hidrører fra KB og en anden der hidrører fra KU.

Universitetsbibliotekaren, fakultetsbibliotekarerne og institutbibliotekarerne disponerer over disse midler på grundlag af de eksisterende aftaler og regler. Det er der sådan set ikke noget nyt i. Det nye er, at budgetterne stilles op i sammenhæng, så det umiddelbart fremgår, hvad der samlet bruges på KU's biblioteksbetjening, og hvordan midlerne er fordelt på fælles funktioner og på de enkelte fakultetsområder. En sådan oversigt har ikke foreligget tidligere, og den vurderes at være ret væsentlig for at forstå og

udvikle det økonomiske grundlag for KU's biblioteksfunktion.

En række poster skal specificeres på de enkelte fakulteters biblioteksbudgetter, herunder materialeanskaffelser, kompetenceudvikling og udviklingsaktiviteter.

KUBIS-ledelsen har dispositionsretten med hensyn til kompetenceudvikling.

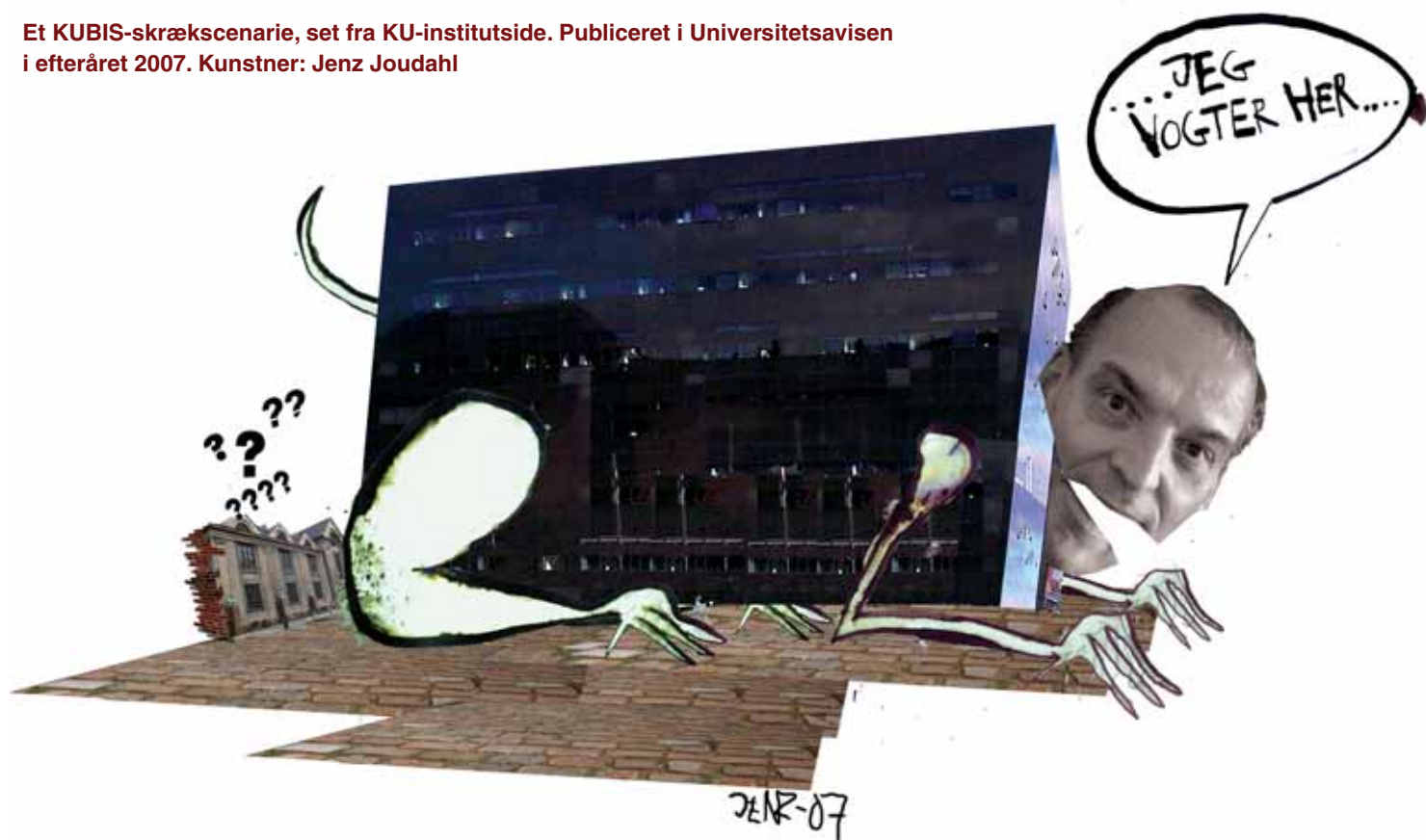
Udviklingspuljerne på de enkelte biblioteksbudgetter er nye. Deres størrelse bestemmes af rektor og direktør efter indstilling fra universitetsbibliotekaren, og dispositionsretten er tillagt universitetsbibliotekaren. Får dette budget en rimelig størrelse, kan det blive et ret vigtigt redskab for den samlede biblioteksudvikling ved KU.

Personale

Igen på grundlag af de institutionelle forhold er løsningen usædvanlig: Personalet er ansat ved den institution, der "ejer" det pågældende bibliotek.

Dette giver ikke rigtig nogen forskel ved fakultetsbibliotekerne. Men ved institutbibliotekerne er situationen den noget komplicerede, at den biblioteksfaglige ledelse (samt kompetenceudvikling) varetages gennem KUBIS-strukturen, medens den øvrige ledelsesfunktion varetages gennem institut/fakultetsstrukturen. Denne løsning er nok den bedste under de givne forhold, men den har da givet anledning til komplikations- og skrækscenarier. Selv tror jeg ikke det bliver noget større problem, men jeg vil da ikke forsværge, at jeg her lider under den personlige optimisme, som engang i min ungdom fik min daværende chef, Palle Birkelund, til at udbryde: "De er jo som manden, der sagde: "her går det godt," da han faldt ud fra Rundetårn".

Den virkelig betydningsfulde ændring på dette område er efter min egen opfattelse, at der indføres tvungen rokering for alle nyansatte med-

arbejdere på tværs af alle KUBIS-bibliotekerne, således at de skal have tre forskellige hovedfunktioner og arbejdssteder inden for de første 10 år efter ansættelsen. En tilsvarende ordning blev af KB's samarbejdsudvalg – i enighed – indført for hele KB i sommeren 2006. Den er et udtryk for en kompetencepolitisk satsning på flerstrengt kompetence i bredden snarere end på enstrengt kompetence i dybden og på generelle kompetencer snarere end specialistkompetencer. Man kan helt legitimt diskutere fordele og ulemper ved begge ordninger, men både universitetets ledelse og hovedsamarbejdsudvalg har tilsluttet sig den tvungne rokeringsordning. I den kommende 5-årsperiode vil den dog næppe få den store praktiske betydning, der vil ikke være særlig mange, der kommer til at rokere under den. Men den vil dog fra starten af have betydelig signaleffekt.

En anden nyskabelse er, at alle ledige stillinger først slås op internt, og kun slås op eksternt, hvis de ikke kan besættes ved internt opslag. Dette skal fremme personalebevægeligheden mellem alle KUBIS-bibliotekerne.

IKT og web

På dette område er der truffet nogle markante beslutninger:

KUBIS ibrugtager PRIMO som den primære gateway til alle digitale ressourcer, som biblioteket stiller til rådighed for sine brugere.

KUBIS etablerer m. henblik på udlånsfunktionen et samlet entydigt set-up for hele KUBIS.

KUBIS kortlægger systematisk IT-applikationer, der bliver overflødige i forbindelse med etableringen af KUBIS, og bistår fra centralt hold med juridiske og praktiske foranstaltninger, der skal bringe disse engagementer til ophør.

For så vidt angår administrativ IT og publikums-IT, bliver KUBIS fremover supporteret og serviceret af de samme lokale supportenheder på fakulteter, institutter og KB-servicecentre, som yder servicen i dag. Der afsættes løbende lokale midler til formålet, og der etableres minimumsstandarder vedr. hard- og software for administrativ IT og publikums-IT.

Der etableres et kommunikationsforum for KUBIS og et KUBIS-web. Det er allerede et ret interessant problem, om disse skal placeres på KB's eller KU's servere – det samme gælder spørgsmålet, om KUBIS-medarbejderne skal have kb. eller ku. mailadresse.

Perspektiv

Etableringen af KUBIS sker på baggrund af to store bevægelser. Den ene er konsolideringsbølgen, der herhjemme på det seneste har ført til kommunalreformen og universitetsfusionerne, og nu også har slået igennem på biblioteksområdet. Den anden er den store internationale digitaliseringsproces, som nu føres frem af så stærke internationale spillere som Google, og blandt andet har medført, at hele den britiske nationale litteratur allerede er digitaliseret op til år 1800.

På længere sigt er vi en del, der regner med, at opbevaring og formidling af trykt litteratur gradvist bliver koblet ud af universitetsbiblioteksfunktionen. Problemet er da følgende: Er universitetsbiblioteket forbundet så stærkt med den trykte litteratur, at det ikke kan overleve uden denne funktion? Det er vi en del, der tror, det kan. Men det er da ret vigtigt, at vi selv satses digitalt, at vi videreudvikler og intensiverer de servicefunktioner, som ikke umiddelbart består i tilrådighedsstillelse af trykt litteratur, og at vi ikke klynger os til den trykte fortid og prøver at videreføre dennes processtrukturer og fremføringssystemer, selvom de dengang var dybt fornuftige.

Selve informations- og kommunikationsteknologiens natur er integrativ og konsoliderende. Vi kan kun drage den fulde fordel deraf, hvis vi udvikler organisatoriske strukturer, der fremmer fælles (om)prioriteringer og infrastrukturer, og ikke er bygget op om de tidligere tiders behov for at sikre forsyningsikkerhed for trykt litteratur ved opbygning af trykte bogsamlinger i lokale mikromiljøer med komplette sæt af tilhørende biblioteksfunktioner.

Hvordan dette gøres klogt på det korte sigt, må selvfølgelig vejes fornuftigt, men der skal i øvrigt ikke herske nogen tvivl om, at KUBIS-pa-rolen er: Fuld fart fremad!